

Mira Hakanen & Jenna Hantula

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia lapsille

Yhteistyökumppaneiden kokemuksia päiväkodin Ilmaisupai-
notteisesta taideprojektista

Opinnäytetyö

Syksy 2013

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä: Mira Hakanen & Jenna Hantula

Työn nimi: Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia lapsille, yhteistyökumppaneiden kokemuksia päiväkodin Ilmaisupainotteisesta taideprojektista

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2013 Sivumäärä: 37 Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten yhteistyökumppanit taiteen ja kulttuurin aloilta ovat kokeneet Ilmaisupainotteisen taideprojektin Ylisen päiväkodissa. Ylinen on Seinäjoen kaupungin 35 lapsen ja viiden kasvattajan päiväkodin, jossa on vuodesta 2008 lähtien toteutettu Ilmaisupainotteista taideprojektia. Sen tarkoituksena on tukea lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia taiteen ja kulttuurin menetelmin. Siinä on ollut mukana 38 henkilöä eri taiteen ja kulttuurin aloilta.

Tutkimuksen teoriaosuus käsittelee hyvinvointia ja taiteen ja kulttuurin menetelmien hyvinvointivaikutuksia. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja käytimme teemahaastattelua. Haastattelimme taideprojektin yhteistyökumppaneista 9 henkilöä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä ovat taideprojektin tavoitteet yhteistyökumppaneiden näkökulmasta ja mitä lasten hyvinvointi on heidän mielestään. Lisäksi selvitimme miten taiteen ja kulttuurin toimijat kokevat voivansa vaikuttaa omalla työllään lasten hyvinvointiin ja miten taiteen ja kulttuurin toimijat kehittäisivät taideprojektia.

Tutkimustulosten mukaan taideprojektin yleisimmät tavoitteet yhteistyökumppaneiden mielestä olivat lapsen itseilmaisun kehittyminen ja taidekasvatus. Nämä tulivat monissa haastatteluissa esille. Lapsen hyvinvoinnin he näkivät muun muassa kokonaisvaltaisena, monitasoisena, lapsen turvallisuuden tunteena, itsensä ilmaisuna ja tunteiden ilmaisuna. Lasten hyvinvointiin he kokivat voivansa omalla työllään vaikuttaa esimerkiksi niin, että lapset voivat purkaa omia tunteitaan, heidän kielensä kehittyä ja he pääsevät tutustumaan taiteeseen yhteistyökumppaneiden kautta, jotka mahdollistavat tämältyyppisen toiminnan. Taideprojektia yhteistyökumppanit suurimassa osassa haastatteluja kehittäisivät siten, että toiminta laajenisi myös muihin päiväkoteihin niin Seinäjoen alueella kuin valtakunnallisestikin. He myös tutkisivat toiminnan vaikutuksia ja toisivat tutkimustuloksia esille päättäjille ja vanhemmille. Monet olivat myös sitä mieltä, että resursseja tämänkaltaiselle toiminnalle tulisi varata enemmän.

Avainsanat: Lapset, hyvinvointi, taide, kulttuuri, yhteistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Mira Hakanen & Jenna Hantula

Title of thesis: Art and cultural well-being for children, work partners' experiences of day care centre an expression-oriented art project

Supervisor(s): Minna Zechner

Year: 2013 Number of pages: 37 Number of appendices: 3

The purpose of the thesis was to examine how partners from the sectors of art and culture have experienced the expression-oriented art project in the kindergarten of Ylinen. Ylinen is a nursery of 35 children and five educators, which is operated by the city of Seinäjoki. Since 2008, the nursery has implemented an expression-oriented art project. The purpose of this project is to support the overall well-being of the children by using art and cultural methods. 38 people have been involved in the project from the sectors of art and culture.

The theory part of the thesis deals with well-being and how culture and art influence well-being. The thesis is a qualitative research and we used a theme interview. We interviewed nine persons who were involved in the project. The purpose of the study was to examine the goals of the project from partners' point of view and to determine what the children's well-being is in their opinion. In addition, we explored the feelings of these persons on how they can influence children's well-being with their own work and how they would develop the project further.

According to the results, the general goal of the project was the development of children's self-expression as well as art education. These issues were evident in many interviews. The well-being of a child was seen as comprehensive, multi-level, a child's feeling of security, self-expression and an expression of emotion among others. The interviewees felt that they could influence children's well-being with their own work for example by letting the children express their feelings, developing their linguistic skills and giving them an opportunity to get acquainted with art through partners who enable these types of activities. In most of the interviews, the partners told that they would develop the art project by expanding the operations to other nurseries in Seinäjoki as well as nationwide. They would also examine the effects of these activities and bring out the research results to decision-makers and parents. Many of them also felt that there should be more resources reserved for this type of operation.

Keywords: Children, welfare, art, culture, cooperation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO	5
2 ILMAISUPAINOTTEINEN TAIDeproJEKTI TUTKIMUKSEN KOHTEENA	7
3 HYVINVOINTI	9
3.1 Hyvinvoinnin määritelmä	9
3.2 Lasten hyvinvointi.....	10
4 TAITEEN JA KULTTUURIN MENETELMÄT LASTEN HYVINVOINNIN TUKENA.....	12
4.1 Mitä luovuus on?	12
4.2 Taiteen ja kulttuurin menetelmät varhaiskasvatuksessa	13
4.3 Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset	14
4.4 Taidemenetelmät sosionomin (AMK) työvälineenä	15
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	17
5.1 Aineistonkeruu	17
5.2 Aineiston analysointi	20
5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	21
6 TULOKSET	23
6.1 Taideprojektin tavoitteet	23
6.2 Lasten hyvinvointi.....	24
6.3 Luovat menetelmät ja hyvinvointi	27
6.4 Taideprojektin kehittäminen	28
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
8 POHDINTA	32
LÄHTEET	34
LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on ensisijaisesti edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 13). Sama tavoite on Ilmaisupainotteisessa taideprojektissa Ylisen päiväkodissa, johon tämä tutkimus kohdentuu. Kirjoittaessamme Ilmaisupainotteisesta taideprojektista käytämme sanaa taideprojekti. Taideprojektissa tarkoituksena on luovalla prosessilla etsiä ja tutkia yhteistyöverkoston kanssa monipuolisia ja uusia mahdollisuuksia lasten hyvinvoinnin tukemiseen taiteen ja kulttuurin keinoin (Lähdesmäki 2013). Seuraavassa luvussa avaamme taideprojektia tarkemmin.

Projektityön opintojaksolla järjestettiin paneeli, jossa Ylisen päiväkodin vastaava päiväkodinopettaja Anne Lähdesmäki kertoi taideprojektista ja sen tavoitteista sekä erilaisista tapahtumista, joita päiväkodissa on toteutettu. Puheessaan hän toi esille mahdollisuuden opinnäytetyön tekemiseen taideprojektiin liittyen. Paneelin kautta kiinnostuimme aiheesta ja taideprojektissa käytetyistä menetelmistä. Otimme yhteyttä Lähdesmäkeen ja kävimme keskustelemassa opinnäytetyöstä 21.11.2012, jolloin työn aihe selkiintyi.

Opinnäytetyömme aiheena on selvittää, kuinka taideprojektin yhteistyökumppanit taiteen ja kulttuurin alalta ovat taideprojektin kokeneet ja kuinka he sitä kehittäisivät. Selvitämme myös, vastaako yhteistyökumppaneiden tavoite taideprojektin tavoitetta sekä miten yhteistyökumppanit määrittelevät lasten hyvinvoinnin. Taideprojektilla on laaja yhteistyöverkosto taiteen ja kulttuurin ammatti-ihmisistä sekä laitoksista. Rajasimme Ylisen päiväkodin henkilökunnan kanssa 38 yhteistyökumppanista 13 henkilöä, joita tutkimuksessa haastattelisimme. Valitut henkilöt ovat olleet aktiivisesti mukana taideprojektin aikana ja edustavat eri taiteen aloja kuten kuvataidetta, musiikkia ja sanataidetta.

Tutkimuskysymyksiksemme muotoilimme:

- Mitkä ovat taideprojektin tavoitteet yhteistyökumppaneiden näkökulmasta?
- Mitä lasten hyvinvointi on yhteistyökumppaneiden mielestä?

- Miten taiteen ja kulttuurin toimijat kokevat voivansa vaikuttaa omalla työllään lasten hyvinvointiin?
- Miten taiteen ja kulttuurin toimijat kehittäisivät taideprojektia?

Aiheemme on ajankohtainen, sillä tällä hetkellä on voimassa Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – valtioneuvoston toimintaohjelma. Ohjelman tavoitteena on edistää terveyttä ja hyvinvointia sekä lisätä osallisuutta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla taiteen ja kulttuurin keinoin. (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia [Viitattu 29.8.2013].) Taideprojektilla on samankaltaiset tavoitteet yksilön ja yhteisön tasoilla. Taideprojektin kannalta on mielenkiintoista tietää, ovatko yhteistyökumppanit yhdessä päiväkodin kanssa menossa kohti samaa tavoitetta sekä miten taiteen ja kulttuurin käyttäminen päiväkodissa on toiminut. Lasten hyvinvoinnin edistäminen on varhaiskasvatuksen lähtökohta, mutta koska se on myös taideprojektin tavoite, tulisi taiteen ja kulttuurin toimijoilla olla sama suunta, jota kohti mennään. Opinnäytetyön kautta taideprojekti saa lisää näkyvyyttä. Henkilökunta toivoo taiteen ja kulttuurin menetelmillä tehtyjen toimintamallien leviävän muihinkin päiväkoiteihin ja tämä opinnäytetyö edesauttaa sen toteutumisessa.

Olemme kiinnostuneita varhaiskasvatuksesta ja näemme sen yhtenä mahdollisista tulevaisuuden työsektoreista. Sen vuoksi aiheen valitseminen tältä sektorilta oli helppo ja luonteva valinta. Lisäksi toinen meistä kerää opintopisteitä lastentarhaopettajan pätevyyttä varten.

Työmme etenee siten, että kerromme ensin Ilmaisupainotteisesta taideprojektista, sen historiasta ja tavoitteista. Sen jälkeen avaamme hyvinvoinnin käsitettä yleisesti sekä lasten näkökulmasta. Pohdimme myös taiteen ja kulttuurin menetelmiä ja niiden hyvinvointivaikutuksia sekä käsittelemme taiteen ja kulttuurin menetelmiä sosionomin (AMK) työvälineenä. Tutkimusmenetelmät luvussa kerromme laadullisesta tutkimuksesta, aineistonkeruusta ja sisällönanalyysistä, jonka avulla analysoimme keräämämme aineiston. Lopuksi selvitämme tutkimuksemme tulokset ja johtopäätökset.

2 ILMAISUPAINOTTEINEN TAIDeproJEKTI TUTKIMUKSEN KOHTEENA

Ilmaisupainotteista taideprojektia on toteutettu vuodesta 2008 lähtien Ylisessä, joka on 35 lapsen ja viiden kasvattajan päiväkoti. Lapset ovat iältään 3-6 - vuotiaita. (Ylisen päiväkoti [Viitattu 15.2.2013].) Taideprojektin tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia taiteen ja kulttuurin menetelmin. Sen yhteistyöverkostoon kuuluu taiteen ja kulttuurin ammattilaisia ja laitoksia. (Ilmaisupainotteinen taideprojekti [Viitattu 15.2.2013].) Taideprojektista ei ole vielä julkaistu kirjallista materiaalia, joten tietomme perustuvat keskusteluihin vastaavan päiväkodinopettajan kanssa.

Taideprojektissa toteutetaan toimintavuosittain näytelmiä, tanssiteoksia tai näytellyitä. Nämä eivät kuitenkaan ole työskentelyn päätavoitteita, vaan ne ovat välineitä, joiden työskentelyprosesseissa jokainen osallistuja saa mahdollisuuden kohdata itseään, oppia ja kokea uusia asioita. Prosessi yhdistää kasvattajat sekä taiteen ammattilaiset toimimaan yhdessä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lapselle annetaan mahdollisuus kasvaa ja kehittyä prosessin mukana yksilöllisesti yhteisön jäsenenä. Taideprojektissa ihminen nähdään luovana, erilaisten ominaisuuksien summana eli kokonaisuutena. (Lähdesmäki 2013.)

Taideprojekti lähti liikkeelle Ylisen päiväkodin vastaavan päiväkodinopettajan ajatuksista ja huolesta lasten hyvinvoinnin suhteen. Ajatukset taiteen ja kulttuurin menetelmien käyttämisestä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi lähti hänen omista harrastuksistaan ja mielenkiinnon kohteistaan. Yhteistyökumppanit taideprojektiin haettiin idean esittämisellä kulttuurialan eri toimijoille. Taideprojekti käynnistyi talokootyönä yhdessä lasten perheiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Lisäksi sille on saatu rahoitusta, esimerkiksi vuonna 2010 Suomen kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahastolta. (Lähdesmäki 2013.) Taideprojekti on suunniteltu jatkuvaksi ainakin vuoteen 2015 (Lähdesmäki 2013).

Lähdesmäen (2013) mukaan taideprojektin tarkoituksena on luovalla prosessilla etsiä ja tutkia yhteistyöverkoston kanssa monipuolisia ja uusia mahdollisuuksia lasten hyvinvoinnin tukemiseen taiteen ja kulttuurin keinoin. Tavoitteena on, että

lapsi oppii tuntemaan itsensä ja luottamaan itseensä realistisesti. Lisäksi taideprojektissa nähdään tärkeänä, että lapsi uskaltaa ilmaista ja osaa käsitellä omia ajatuksiaan sekä tunteitaan arkielämässä, kokee omat vuorovaikutustaitonsa riittäviksi ja saa tukea sosiaalisiin suhteisiinsa. Draaman, sanataiteen, tanssin ja liikkeen, musiikin sekä kuvataiteen menetelmin pyritään tukemaan lapsen itsetuntemusta, vuorovaikutustaitoja, ilmaisua sekä kielellistä kehitystä. Jokaiseen menetelmään on oma yhteistyökumppaninsa, jonka ammattitaitoa on hyödynnetty taideprojektissa. Havaintojen perusteella hyväksi koettuja malleja ja menetelmiä pyritään siirtämään muualle varhaiskasvatukseen, esimerkiksi muihin päiväkoteihin.

Taideprojektin arvoja ovat kunnioitus, itsensä rakastaminen, hyväksyminen, luottamus, rohkaisevuus ja kannustavuus, armollisuus sekä anteeksianto. Niillä pyritään luomaan kestävä ja turvallinen kasvupohja, jossa lapsen luovuus ja ilmaisu pysyvät aitoina. Arvomaailma näkyy arjen toiminnassa ja suhtautumistavassa lapsiin. Aikuiset ovat sitoutuneet samoihin toimintatapoihin ja tavoitteisiin sekä keskustelevat avoimesti omista arvoistaan. Lapsen luovuus ja aito ilmaisu mahdollisesti säilyvät, jos ympäristö antaa niihin tilansa ja rohkaisunsa. (Lähdesmäki 2013.)

3 HYVINVOINTI

Tässä luvussa käsittelemme hyvinvointia, koska taideprojektin tavoitteisiin kuuluu lasten hyvinvoinnin tukeminen. Hyvinvoinnilla ei ole yhtä tarkkaa määritelmää, vaan se koostuu monista eri tekijöistä, kuten terveydestä, asumisesta, toimeentulosta, itsensä toteuttamisesta, puhtaasta ympäristöstä, turvallisuudesta sekä läheisistä ihmissuhteista. (Hyvinvointi 2015 – ohjelma 2007, 11.) Opinnäytetyössämme keskitymme siihen, miten yhteistyökumppanit määrittelevät lasten hyvinvoinnin sekä miten he voivat vaikuttaa lasten hyvinvointiin taiteen ja kulttuurin menetelmin. Avaamme hyvinvointikäsitettä lapsen hyvinvoinnin suhteen, mutta otamme huomioon myös lapsiperheiden hyvinvoinnin.

3.1 Hyvinvoinnin määritelmä

Suomessa tutkimuksissa on käytetty paljon Erik Allardtin määritelmää hyvinvoinnista (Forss & Vatula-Pimiä 2010, 24). Allardt (1976, 37–38) jakaa hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen: having, loving ja being. Määritelmä perustuu ihmisen perustarpeisiin. Having tarkoittaa sellaisia ihmisen tarpeita, joita hän itse omistaa ja hallitsee omien resurssien avulla. Voidaan puhua siis elintasosta, johon kuuluu esimerkiksi terveydentila, koulutus, varallisuus ja työllisyys. Loving taas tarkoittaa yhteisyyssuhteita, joilla tarkoitetaan ihmisen tarpeita suhteessa muihin ihmisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi perhe-, ystävyys- ja parisuhteet. Käsite sisältää tarpeen kuulua johonkin, jolloin ihminen tietää mistä tulee ja mihin kuuluu. Viimeisenä being tarkoittaa tarpeita, jotka määrittyvät ihmisen tarpeista suhteessa yhteiskuntaan. Tällä tarkoitetaan ihmisen itsensä toteuttamista, tarvetta olla arvokas, kokea turvallisuutta ja olla arvostettu muiden silmissä. (Allardt 1976, 37–38; Forss & Vatula-Pimiä 2010, 24.)

Työ ja perhe-elämä ovat tärkeitä hyvinvoinnin osatekijöitä. Työn tekemisestä ihminen saa toimeentulon, joka voidaan liittää Allardtin having ulottuvuuteen. Työ merkitsee myös mielekästä toimintaa, sosiaalisia suhteita sekä itsensä toteuttamista. Perhe-elämä taas sisältää hyvinvointia tuottavia ja ylläpitäviä hoiva- ja tunnesuhteita eli Allardtin loving ulottuvuuteen liittyviä suhteita. (Lammi-Taskula & Salmi

2009, 38; Allardt 1976, 37–38.) Vanhemmat sekä kotiolot ovat lasten kasvun ja kehityksen kannalta tärkeässä asemassa ja samalla työelämän ja toimeentulon haasteet heijastuvat lapseen. Myös töistä mahdollisesti johtuvat ajanpuute ja väsymys kuormittavat vanhempia ja vaikuttavat näin lapsiin. (Puska 2009, 3-4.) Lasten hyvinvointi ei ole irrallinen aikuisten ja heidän vanhempiensa hyvinvoinnista (Vornanen 2001, 39).

3.2 Lasten hyvinvointi

Lasten hyvinvointia voidaan arvioida samoja mittareita käyttäen kuin koko kansan hyvinvointia (Vornanen 2001, 33). Lasten hyvinvointi voidaan jakaa esimerkiksi fyysiseen, sosioemotionaaliseen ja kognitiiviseen hyvinvointiin. Nämä voidaan peilata Allardt'n hyvinvoinnin ulottuvuuksiin *having*, *loving* ja *being*, jotka määrittelimme kolmannen luvun alussa (Allardt 1976, 37–38). Fyysinen hyvinvointi eli *having* ulottuvuus käsittää esimerkiksi hyvän ravinnon, liikunnan ja fyysisen turvallisuuden. Sitä voidaan pitää pohjana yleiselle hyvinvoinnille. Kognitiivinen hyvinvointi eli *being* ulottuvuus käsittää taas lapsen kyvyn hankkia tehokkaasti tietoa ympäristöstään, järkeillä sekä kertoa ajatuksistaan ja havainnoistaan toisille. Tutkimuksessa keskitymme kognitiiviseen hyvinvointiin eli *being* ulottuvuuteen sekä sosioemotionaaliseen hyvinvointiin eli *loving* ulottuvuuteen. Sosioemotionaalisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan lapsen kykyä selviytyä stressistä ja sopeutua eri olosuhteisiin niin, että hän osaa toimia sosiaalisissa tilanteissa sekä pystyy ajattelemaan itsestään myönteisesti. Sosioemotionaalinen hyvinvointi käsittää myös tunteiden ymmärtämisen ja säätelyn, itsenäisyyden ja luottamuksen kehittymisen ja minäkäsityksen vahvistumisen, empatiakyvyn kehittymisen ja kyvyn luoda suhteita vanhempiin, sisaruksiin sekä ikätovereihin. Toisaalta Allardt'n mukaan nämä liittyisivät myös *being* ulottuvuuteen. (Vasikkaniemi 2013, 25; Allardt 1976, 37–38.)

Myönteinen itsearvostus on osa lapsen minäkäsitystä. Se toimii pohjana mielen-terveydelle ja suojaavana tekijänä, kun lapsi joutuu kohtaamaan negatiivisia kokemuksia. Heikko itsearvostus taas on yhteydessä sosiaalisten ongelmien, masennuksen ja käytösongelmien kehittymiseen. (Vasikkaniemi 2013, 25.)

Taideprojektissa painotetaan lasten tunteiden ilmaisua ja tunteiden näyttämiseen rohkaisemista. Tunteiden kautta ihminen tulee tietoiseksi itsestään ja niiden kautta voidaan saada käsitys itseä koskevista muutoksista (Puolimatka 2004, 38). Tunteet vaikuttavat ihmisten toimintaan ja tunteiden säätely auttaa säätelemään käyttäytymistä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 82.) Tunteet antavat merkityksiä sisäisille tiloille kuin myös vuorovaikutuskokemuksille ja tuovat elämään merkityksellisyyttä ja elämyksellisyyttä (Kanninen & Sigfrids 2012, 76). Lasten ja aikuisten myönteinen vuorovaikutus päiväkodissa sekä tunteiden näyttämiseen kannustaminen edistää lapsen myönteistä käyttäytymistä ja vähentää myös häiriökäyttäytymistä myöhemmin kouluvuosina (Kanninen & Sigfrids 2012, 163).

Päiväkodin aikuisten, kulttuurialan toimijoiden ja vanhempien sitoutuminen taideprojektissa samoihin toimintatapoihin ja tavoitteisiin keskustelujen kautta luo projektiin myös yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys tarkoittaa tiettyyn väestöön tai kansaryhmään kuuluvien henkilöiden keskinäistä luottamusta ja yhteenkuuluvuutta (Hyypä 2007, 156). Yhteisöllisyyteen voidaan liittää Allardtin hyvinvoinnin määritelmän loving, koska sillä tarkoitetaan ihmisen tarpeita suhteessa muihin ihmisiin. Toisaalta yhteisöllisyydessä voidaan nähdä myös being ulottuvuutta, koska ihmisellä on tarve kokea itsensä arvokkaaksi muiden silmissä ja kokea turvallisuuden tunnetta. (Allardt 1976, 37–38.) Yhteisölliset suhteet nähdään ihmisen hyvinvoinnin keskeisenä osana ja hyvän elämän kulmakivenä. Yhteisöillä on jäsentensä henkistä hyvinvointia tukevia ja kriiseistä ja tragedioista suojaavia tekijöitä. (Pessi & Seppänen 2011, 288.) Yhteisöllisyyteen liitetään usein positiivisia merkityksiä, kuten yhteistyö, muista välittäminen ja yhteisyyden tunne. Lapset saavat ensimmäiset kokemukset yhteisöllisyydestä perheen lisäksi päiväkodissa, jolloin he näkevät millaista on olla yhteisön jäsen ja miltä yhteisöön kuuluminen tuntuu. Yhdessä toimiminen ja oppiminen ovat lapselle olennainen osa arkipäivää ja sosiaalisen identiteetin rakentumista. (Koivula 2013, 20–22.)

4 TAITEEN JA KULTTUURIN MENETELMÄT LASTEN HYVINVOINNIN TUKENA

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – valtioneuvoston toimintaohjelmaan 2015 kirjatun vision mukaan:

”jokaisella on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan riippumatta asuinpaikasta tai elin- ja työympäristöstä halunsa, toimintakykynsä ja luovien voimavarojensa mukaisesti koko elämänsä aikana, myös vaihtuvissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä” (Liikanen 2010, 10).

4.1 Mitä luovuus on?

Taideprojektissa pyritään luovalla prosessilla etsimään ja tutkimaan uusia mahdollisuuksia tukea lasten hyvinvointia taiteen ja kulttuurin keinoin. Luovuus kuuluu vahvasti innovointiin, koska se mahdollistaa vapaan ajattelun ja erilaisten näkemysten huomioinnin. (Winogradow 2011.) Innovoinnilla tarkoitetaan uudistamista, uuden luomista ja kehittämistä (Mitä ovat innovaatiot ja innovointi? [Viitattu 29.8.2013]). Ihminen käyttää luovuuttaan ja innovaatiota, kun hän esimerkiksi haluaa muuttaa toimintatapojaan (Sadlo 2004, 95). Luovuuteen kuuluu neljä eri vaihetta: ongelman löytäminen, hautomisvaihe, oivallus ja ratkaisun oikeellisuuden hyväksyminen tai hylkääminen. (Winogradow 2011). Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa tehdä asioita vaan niitä on useampia erilaisia. Se on tavallisen ongelmanratkaisun ja luovan ongelmanratkaisun ero. Tavallisesti ensimmäinen keksitty ratkaisu kelpaa, mutta luovassa keksitään monta ja niistä valitaan paras. Mitä useampia erilaisia tapoja on, sitä suuremmalla todennäköisyydellä syntyy täysin uutta ja ainutlaatuista. Luovuutta on myös se, että on kykyä löytää uusia yhteyksiä eri asioiden välille sekä kehittää ideoita, jotka mahdollisesti tuntuvat aluksi odottamattomilta. Luovuus vaatii myös rohkeutta tehdä ja ajatella niin kuin haluaa. Tärkeintä on, että luovuus tuottaa iloa elämään. (Solatie 2009, 18–21.)

Uusikylän (2001) mukaan luovuus on kaikkien ulottuvilla eli jokainen voi toteuttaa itseään luovasti alalla, joka häntä kiinnostaa. Lapsi luo luonnostaan eli on jo pieninä avoin ja luova (Uusikylä 2001, 15; Solatie 2009, 19). Lapset oppivat parhai-

ten tekemällä ja matkimalla ja synnynnäiset lahjat kehittyvät kokemusten kautta. Aikuiset voivat edistää lapsen luovuutta ohjaamalla, selittämällä, kehumalla ja neuvomalla sekä pönkittää lapsen itseluottamusta osoittamalla kiinnostusta. (Ei-non 2003, 8-9.) Lisäksi aikuisen tulee arvostaa lapsen luovuutta, rohkaista olemaan oma itsensä ja ilmaisemaan tunteitaan sekä antaa aikaa ja mahdollisuus harjoitteluun. (Solatie 2009, 45–48.) Kun lasta kannustetaan käyttämään luovia taitojaan, hänen itsetuntonsa ja luottamuksensa rakentuvat (Joubert 2001, 22).

4.2 Taiteen ja kulttuurin menetelmät varhaiskasvatuksessa

Päivähoidon taiteellisesta, esteettisestä ja kulttuurisesta kasvatuksesta vastaa varhaiskasvattaja. Tämä kasvatustoimitus toteutuu luontevasti kuvataiteen, musiikin, käsityön, liikunnan, lastenkirjallisuuden sekä tanssin ja draamakasvatuksen tavoitteellisissa toimintatilanteissa. Kasvattaja tukee sitä, että lapsella on käytettävissään herät ja avoimet aistit, hämmästelemisen ja ihmettelyn taito sekä kyky intensiiviseen läsnäoloon. (Ruokonen & Rusanen 2009, 10.) Lasten taidekasvatuksessa erottuu kaksi pääsuuntausta: lapsille tehty taide, esimerkiksi nukketeatterit, musiikki ja näytelmät, sekä lasten itsensä esittämä ja luoma taide, esimerkiksi laulu-leikit, tanssit ja runot (Puurula 2001, 171). Kulttuuriset tehtävät ovat kuuluneet varhaiskasvattajan ammattikuvaan siitä lähtien, kun päivähoitolakiin kirjattiin, että varhaiskasvattaja on kulttuurin välittäjä kasvatuksessa. Kun varhaiskasvatusta ymmärretään sekä kulttuurisena että pedagogisena ilmiönä, sen tulisi tarjota lapselle tasavertaiset mahdollisuudet kulttuuriseen kehittymiseen. (Ruokonen & Rusanen 2009, 11.)

Samankaltaista taidekasvatusta on muissakin päiväkodeissa kuin Ylisessä esimerkiksi Neidonkallion päiväkodissa Kirkkonummella. Siellä tehdään yhteistyötä kulttuurin eri toimijoiden kanssa projektiluonteisena työskentelynä kuten Ylisen päiväkodissa. Neidonkalliossa projektit syntyvät monesti lasten pohdinnoista. Pitkäkestoinen saman aiheen parissa työskentely syventää lapsen kokemusmaailmaa ja tekee siitä lapselle merkityksellistä. Myös Neidonkalliolla on yhteistyötä kirjaston kanssa, jossa on kuukausittain käytössä Kirjakummi-tapaamiset. (Laento & Nousiainen 2009, 91–93.) Ylisen Ilmaisupainotteisessa taideprojektissa on käy-

tetty taiteen ja kulttuurin menetelmistä draamaa, tanssia, kuvataidetta, sanataidetta ja musiikkia. Jokaiseen on oma yhteistyökumppaninsa, jonka ammattitaitoa on hyödynnetty taideprojektissa.

4.3 Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset

Länsimaisen kulttuurin historiassa taiteilla on ollut eri vaiheissa erilaisia merkityksiä. Niitä on käytetty uskon vahvistamisessa, kansan valistamisessa, vallan osoittamisessa ja tietenkin viihdyttämisessä. Tänä päivänä merkittävää on taiteen soveltava käyttö monissa toimintaympäristöissä erilaisten ihmisten kanssa. Taiteen yhdistäminen terveyden edistämiseen on vaatinut rohkeutta ja uskoa asiaan. Esi-merkkinä tästä on Terveyttä kulttuurista – verkosto, joka on toiminut pitkään kulttuurin ja taiteen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kuten Unesco-toimikunnan, taiteen keskustoimikunnan, Kuntaliiton ja Suomen Mielenterveysseuran yhteistyöelimenä. Verkoston toimintaan on kuulunut seminaarien järjestäminen ja osallistuminen pohjoismaiseen yhteistyöhön. Kokemusten vaihto, tiedon välittäminen ja tuki omille ideoille ja näkemyksille on keskeistä verkostossa. Verkosto vaikutti merkittävästi Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – toimintaohjelman 2010–2014 käynnistymiseen. (Isotalo 2013, 10.)

Viime vuosina taide- ja kulttuuritoiminta on yleistynyt sosiaali- ja terveydenhuollon kentällä. Lehtiartikkelissa Turun yliopiston professori Marja-Liisa Honkasalo toteaa, että taidetta ja kulttuuritoimintaa on viety terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyöhön, ennaltaehkäiseviin palveluihin, kuntoutukseen ja aina hoitoon asti. (Luotonen 2013.) Lastensuojelulain (L. 13.4.2007/417) mukaan päivähoito on yksi ennaltaehkäisevä palvelu. Taide ja luovat menetelmät sopivat hyvin ennaltaehkäisevään työhön, koska niillä on paljon hyviä vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Lasten taidekasvatus on yksi väline lapsen kokonaispersoonallisuuden kehityksessä. Taiteellinen toiminta kehittää lapsen fyysisen kasvun alueella karkea- ja hienomotoriikkaa, teknisiä taitoja ja valmiuksia. Taide vahvistaa lapsen sosiaalista ja emotionaalista kasvua. Onnistumisen kokemukset lujittavat lapsen itsetuntoa ja itseilmaisua. Myös epäonnistumisen tunteet, niiden hallitseminen ja niiden voittaminen luovat uskoa omiin kykyihin. Taide mahdollistaa non-verbaalin tavan ilmais-

ta asioita, työstää omia tunteita, kokemuksia, unelmia, pelkoja, turhautumista ja kuvitelmia. (Pentikäinen 2005, 31–32.)

Sosiaalinen osallistuminen ja kulttuurin aktiivinen harrastaminen kertovat yhteisöllisyydestä, jonka tiedetään liittyvän terveyteen ja hyvinvointiin. Kulttuuriharrastus esimerkiksi taide-elämyksinä tai sosiaalisen verkoston kautta muuttuu terveyttä edistäviksi elintoimintojen reaktioiksi. Lisäksi kun kulttuuriharrastus on yhteisön elämäntapa, se ohjaa varhaislapsuudesta lähtien yhteisöön kuuluvien havaintomaailman muotoutumista ja tunne-elämän kehittymistä, minkä seurauksena keskinäinen luottamus vahvistuu, yhteisöllisyys karttuu ja terveys säilyy hyvänä. (Hyypä 2007, 156–158.)

Häkämiehen (2013, 8) mukaan taiteen ja kulttuurin vaikutuksia ovat elämykset sekä nautinto, yhteisöllisyyden edistäminen ja verkostojen muodostuminen, elinpiirin viihtyisyyden lisääminen ja niillä voidaan katsoa olevan yhteys hyvään koettuun terveyteen. Esimerkiksi vuonna 2008 Suomessa julkaistussa tutkimuksessa osoitettiin, että musiikin kuuntelu aktivoi aivoissa vireystilaa, tarkkaavaisuutta, muistia ja emootioita säätelevää laajaa hermoverkkoa (Liikanen 2010, 60).

4.4 Taidemenetelmät sosionomin (AMK) työvälineenä

Sosionomin työkenttä on monipuolinen ja laaja, ja hänen työnsä on luonteeltaan usein urauurtavaa ja uutta käytäntöä luovaa, uudistavaa työtä. Sosionomin työ elää ihmisten elämän sekä arjen tarpeiden ja muutoksien mukana. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 86.) On olemassa lukuisia eri työtapoja ja menetelmiä, joista keskeisin sija on terapeuttisilla, kasvatuksellisilla ja vuorovaikutuksellisilla menetelmillä. Lisäksi kulttuurisia ja luovia menetelmiä on liitetty osaksi perinteisiä sosiaalityön työtapoja. (Rantanen & Toikko 2008, 91–92.) Kulttuuriset, taidelähtöiset luovat ja toiminnalliset menetelmät kattavat muun muassa kuvataidetta, musiikkia, tanssia, draamaa ja sanataidetta (Nietosvuori 2008, 135). Näistä puhuttaessa käytetään tässä käsitettä luovat menetelmät.

Luovat menetelmät antavat monia mahdollisuuksia työn tekemiseen ja ne ovat laajentaneet monen ammatillista osaamista sekä auttavat jaksamaan työssä. Nii-

den avulla sosionomi voi syventää toimintaa asiakkaiden kanssa ja antaa näkökulmaa tarkastella omaa elämäänsä sekä itseään yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Taiteen tekemiseen ja kokemiseen liittyy aktiivista osallistumista ja elämysten kokemista. Näiden pohjalta taide rakentaa ihmisten yhdessäoloa ja vuorovaikutusta. Luovat menetelmät sopivat sosiaalipedagogiseen työhön, koska ne mahdollistavat luovien ongelmanratkaisutaitojen kokeilun ja vaihtoehtoisten työtapojen etsimisen. (Nietosvuori 2008, 135–139.) Luovat menetelmät sopivat varhaiskasvatukseen ja taiteellisesta kasvatuksesta vastaa varhaiskasvattaja (Puurula 2001, 171).

Lastentarhanopettajien osaamisessa painottuu pedagoginen osaaminen, oppimisen tukeminen ja opetussuunnitelmaosaaminen. Sosionomien (AMK) osaamisen vahvuusalue taas on sosiaalipedagoginen osaaminen ja lapsen kokonaisvaltainen tavoitteellinen tukeminen ja ohjaus arjessa, kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja erilaisissa elämäntilanteissa. Kun sosionomi (AMK) painottaa opintojaan varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan, tällöin sosionomin (AMK) varhaiskasvatusosaaminen riittää siihen, että hän voi työskennellä lastentarhaopettajana. (Happo 2008, 105.) Lisäksi sosionomin (AMK) osaamisessa korostuu perhetyön, lastensuojelun ja erityiskasvatuksen taidot sekä moniammatillinen yhteistyö (Happo 2008, 104).

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohteet ovat yksittäisiä ilmiöitä, joista etsitään siitä merkityksellisen tekevää laatua. Tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön ymmärtäminen, tulkinta ja selittäminen. Usein tutkimukselle ominaista on reflektiivisyys ja yleensä se liittyy sosiaalisiin ja kulttuurisiin yhteyksiin. (Anttila 2006, 275.) Valitsimme laadullisen tutkimustavan, jotta saisimme monipuoliset vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Laadullisessa tutkimuksessa tulee ilmi haastateltavan kokemuksia, tunteita ja ajatuksia eletystä elämästä, jotka eivät tule esiin esimerkiksi tilastoissa (Strauss & Corbin 1998, 10–11).

Laadulliseen tutkimukseen sisältyy teoriaa. Teoriassa eli tutkimuksen viitekehyksessä kuvataan tutkimukselle keskeisiä käsitteitä ja niiden välisiä suhteita. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa ja sen perusteluissa viitataan havaintojen teoriapitoisuuteen, jolla tarkoitetaan tutkijan käsitystä ilmiöstä ja siitä, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan ja mitä välineitä tutkimuksessa käytetään. Nämä kaikki vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 18–19.) Avasimme teoriaosassa hyvinvoinnin käsitettä ja taiteen ja kulttuurin menetelmiä. Tarkastelimme myös kuinka luovat menetelmät vaikuttavat hyvinvointiin. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme haastattelua, jolloin tutkittavien ilmiöiden merkitykset tulevat haastateltavien omista kokemuksista ja mielipiteistä. Haastatteluiden lisäksi tutkimusaineistossamme on yksi kirjallisesti saatu vastaus.

5.1 Aineistonkeruu

Laadullisen tutkimuksen yleisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi haastattelut, kyselyt ja havainnointi. Haastattelu on joustava tapa kerätä aineistoa, sillä siinä haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää sanamuotoja ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73–75.) Haastattelulla kerätään usein sellaista tietoa, mikä koskee henkilöiden asenteita, kokemuksia ja mielipiteitä tutkittavasta aiheesta (Anttila 2000, 230).

Tutkimukseemme haastateltaviksi valitsimme Ylisen päiväkodin henkilökunnan kanssa taideprojektin yhteistyökumppaneista 13, jotka ovat olleet taideprojektissa aktiivisesti mukana. Yhteistyökumppaneita taideprojektilla on ollut yhteensä 38. Laadimme haastateltaville saatekirjeen (Liite 2), jossa kuvasimme opinnäytetyömme aiheen ja kerroimme keitä olemme. Ylisen päiväkodin vastaava päiväkodinopettaja välitti saatekirjeemme haastateltaville ja kysyi luvan heidän yhteystietojensa luovuttamiseen meille, jotta pystyimme sopimaan tarkemmat haastatteluajankohdat heidän kanssaan. Yhteystiedot saatuamme sovimme haastatteluista haastateltavien kanssa puhelimitse. Jos emme saaneet heitä puhelimitse kiinni, käytimme sähköpostia.

Saimme sovittua haastatteluajan yhdeksän henkilön kanssa. Lopuille neljälle henkilölle lähetimme laatimamme haastattelukysymykset sähköpostitse. Tähän ratkaisuun päädyimme, koska emme saaneet heihin yhteyttä puhelimitse tai sähköpostitse. Tämän jälkeen saimme yhden vastauksen lisää henkilöltä, jolla ei ollut mahdollisuutta tulla haastatteluun. Opinnäytetyömme empiirinen aineisto koostuu seitsemästä haastattelusta ja yhdestä kirjallisesti vastatusta kyselystä. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja, yhtä parihaastattelua lukuun ottamatta. Laskimme parihaastattelun yhdeksi haastatteluksi.

Haastattelumuotona käytimme teemahaastattelua, joka on puolistrukturoitu haastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77). Strukturoimisella tarkoitetaan etukäteen tehtävää jäsentelyä, jonka tarkoituksena on varmistaa, että haastattelussa käsitellään juuri niitä teemoja ja esitetään kysymyksiä, joita on etukäteen ajateltu (Anttila 2000, 231). Puolistrukturoitu teemahaastattelu taas antaa haastattelijalle vapautta siinä, tarvitseeko ennalta valmisteltuja kysymyksiä esittää kaikille haastateltaville samassa järjestyksessä ja samoilla sanoilla. Teemahaastattelussa voidaan esittää myös tarkentavia kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.)

Laadimme ennen haastatteluja kysymysrunгон:

1. Mikä on projektin tavoite teidän mielestänne?
2. Mitä teidän mielestänne lasten hyvinvointi on?

3. Millä tavoin koette työnne/työssä käytettävien menetelmien vaikuttavan lasten hyvinvointiin?
4. Miten projektia tulisi kehittää, että projektin tavoitteisiin päästäisiin?

Lisäksi kysymysrungossa oli tarkentavia kysymyksiä, joilla pyrimme saamaan tietoa esimerkiksi yhteistyön syntymisestä, yhteistyön sisällöstä, rahallisista korvauksista ja yhteydenpitokäytännöistä. (Liite 3.)

Haastattelun alussa varmistimme luvan haastatteluun ja sen nauhoittamiseen. Lisäksi kysyimme luvan nimen tai organisaation mainitsemiseen, jos haluaisimme mainita jonkun haastateltavan kommentin työssämme. Päädyimme kuitenkin olla mainitsematta haastateltavien nimiä. Kerroimme, että haastattelun jälkeen litteroimme äänitteet. Litteroinnin jälkeen hävitimme äänitteet ja litteroinnit sen jälkeen, kun olimme käyttäneet niitä opinnäytetyössämme ja työ oli arvioitu. Teimme haastattelut kevään ja kesän 2013 aikana. Kaikissa haastatteluissamme etenimme samaa kysymysjärjestystä käyttäen, mutta jätimme kysymyksiä pois, jos niihin haastateltavalta vastasi jo aiemmin. Esitimme myös tarkentavia kysymyksiä, jos jokin jäi epäselväksi. Haastattelut olivat kestoiltaan noin 20–40 minuuttia ja yleisesti ilmapiiri oli kiireetön ja avoin. Haastateltavat suhtautuivat tutkimukseemme positiivisesti ja vastasivat mielellään kysymyksiimme. Äänitteiden litteroinneista koostui noin 35 sivun tutkimusaineisto. Litteroimme äänitteet mahdollisimman sanatarkasti. Välillä äänitteistä oli vaikea saada selvää, jos puhe oli hiljaista tai taustääänet häiritsivät liikaa. Muutamissa kohdissa haastateltavat puhuivat niin innokkaasti, että vaihtoivat asiaa kesken lauseen.

Ennen analysointia numeroimme ja nimesimme haastattelut. Nimesimme haastattelut sen mukaan, mitä taiteenalaa haastateltavat edustivat:

1. Kuvataide 5.6.2013
2. Kuvataide 27.6.2013
3. Sanataide 5.6.2013
4. Sanataide 28.5.2013

5. Musiikki 28.5.2013
6. Teatteritaide 28.5.2013
7. Teatteritaide 4.6.2013
8. Tanssitaide 10.8.2013

Myöhemmin tuloksia läpikäydessä viittaamme haastatteluihin lyhenteellä H ja numerolla, mistä haastattelusta on kyse. Esimerkiksi viitatessamme ensimmäiseen haastatteluun, jossa haastateltavana oli kuvataiteen edustaja, käytämme lyhennettä H1.

5.2 Aineiston analysointi

Käytimme analysointimenetelmänä sisällönanalyysiä. Sen avulla tutkimusaineistosta voidaan tehdä toistettavia ja päteviä päätelmiä suhteessa sen sisältö- ja asiayhteyteen. Sillä pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta myös tiivis ja yleisessä muodossa oleva kuvaus. (Anttila 2000, 254: Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Laadullisen aineiston analyysi alkaa sen lukemisella ja refleктоimisella. Aineistoa tulee lukea pidemmän aikaa niin, että sen kokonaisuus hahmottuu lukijalle. Kaikki haastateltavien vastaukset on otettava huomioon, jotta aineiston todellinen sisältö ymmärretään. (Anttila 2000, 188.)

Sisällönanalyysiä voidaan toteuttaa joko aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Valitsimme aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan kuvata kolmivaiheisesti. Ensimmäisenä pelkistetään eli redusoidaan aineisto, jolloin aineistosta karsitaan ylimääräisiä asioita pois. Sen jälkeen aineisto ryhmitellään eli klusteroidaan. Viimeisenä tehdään abstrahointi eli luodaan teoreettiset käsitteet. Pelkistämisessä analysoitava sisältö voi olla esimerkiksi litteroitu haastatteluaineisto. Pelkistämisellä voidaan tarkoittaa sitä, että aineistosta etsitään tutkimusongelmien kannalta oleellisia asioita, jotka voidaan esimerkiksi alleviivata eri värein ja aineistoa tiivistetään. Silloin aineistosta jää tutkimukselle epäolennainen asia pois. Ryhmittelyllä taas aineistosta merkityt alkuperäisilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa asiaa

tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja luokitellaan käsitteellä, joka kuvaa luokan sisältöä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–110.)

Lähdimme analysoimaan aineistoa kahdella eri tavalla. Toinen luki yleisesti aineistoa läpi ja etsi tutkimuskysymys kerrallaan vastauksia. Yhteen tutkimuskysymyseen liittyvät vastaukset alleviivattiin tietyllä värillä ja jokaiselle tutkimuskysymykselle oli oma värinsä. Toinen taas teki taulukon tutkimuskysymyksiin liittyvien teemojen mukaan, jotka olivat taideprojektin tavoitteet, lasten hyvinvointi, luovat menetelmät ja hyvinvointi sekä taideprojektin kehittäminen. Teemat ovat suoraan tutkimuskysymyksistämme. Jokaisesta kahdeksasta haastattelusta etsittiin asioita teemoihin, joilla oli omat sarakkeet. Muutamassa haastattelussa kahteen teemaan, lasten hyvinvointi ja luovat menetelmät ja hyvinvointi, saimme samankaltaisia vastauksia. Laitoimme samankaltaiset vastaukset molempiin sarakkeisiin. Tällaisissa tilanteissa keskustelimme, kumpaan sarakkeeseen vastaukset kuuluvat. Lisäksi jokaiselle haastattelulle merkittiin värikoodi ja aineisto käsiteltiin useasti läpi.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittaamisessa ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita vaan sitä arvioidaan kokonaisuutena. Luotettavuuden kriteereinä tutkimusraportissa ovat esimerkiksi tutkimuksen kohteen ja tarkoituksen selvitys, tutkijan oma sitoutuminen, aineistonkeruu, haastateltavat, kesto, analyysi, eettisyys sekä raportointi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135–138.) Pyrimme kuvaamaan kaikki tutkimuksemme vaiheet mahdollisimman tarkasti.

Tutkimuksen eettisyyteen, esimerkiksi tietosuojaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Jokaisen tutkimukseen osallistujan, joka antaa omia tietojaan ja näkemyksiään tutkimusta varten, pitää saada paikkansapitävä ja luotettava informaatio tutkimuksesta, sen tavoitteista, luonteesta, vastaavista tutkijoista tai laitoksista sekä siitä, mihin tutkimustuloksia käytetään. Hänellä tulee olla myös oikeus itse päättää, osallistuuko hän tutkimukseen. (Anttila 2000, 420–421.)

Haimme lupaa opinnäytetyöllemme Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatusjohtajalta ja lupa löytyy työmme liiteosiosta (Liite 1). Pyrimme työssämme kuvaamaan

jokaisen tutkimuksen kohdan tarkasti ja merkitsemään käyttämistämme lähteistä lähdeviitteet ja tekstiviitteet asianmukaisesti. Opinnäytetyön valmistumiseen asti säilytimme litteroinnit eettisten periaatteiden mukaisesti omassa tiedossamme, johon ulkopuoliset eivät pääse.

6 TULOKSET

Tässä luvussa käymme tuloksia läpi teemoittain, jotka liittyvät tutkimuskysymyksiin. Teemat ovat: taideprojektin tavoitteet, lasten hyvinvointi, luovat menetelmät ja hyvinvointi sekä taideprojektin kehittäminen. Käydessämme läpi tuloksia, huomasimme, että olimme löytäneet samoja asioita, vaikka analysoimme aineistoa hieman eri tavoin. Toinen luki yleisesti aineistoa läpi alleviivaten teemoihin liittyviä vastauksia eri värein ja toinen teki taulukon teemojen mukaan. Lisäsimme tekstiin yhteistyökumppaneiden haastatteluista lainauksia, jotka kuvaavat analyysiä tarkemmin.

6.1 Taideprojektin tavoitteet

Taideprojektin tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia taiteen ja kulttuurin menetelmin. Siinä pyritään löytämään yhdessä yhteistyöverkoston kanssa monipuolisia ja uusia mahdollisuuksia lasten hyvinvoinnin tukemiseen. Lisäksi tavoitteena on, että lapsi oppii tuntemaan itsensä ja luottamaan itseensä realistisesti. Taideprojektissa nähdään tärkeänä, että lapsi uskaltaa ilmaista itseään ja osaa käsitellä omia ajatuksiaan sekä tunteitaan arkielämässä. Lisäksi tavoitteena on se, että lapsi kokee omat vuorovaikutustaitonsa riittäviksi ja saa tukea sosiaaliin suhteisiinsa. (Lähdesmäki 2013.)

Käymme seuraavaksi läpi, mitkä ovat taideprojektin tavoitteet yhteistyökumppaneiden näkökulmasta. Osassa haastatteluja tavoitteita tuotiin useampi esille ja osassa tavoitteeksi nostettiin vain yksi asia. Viidessä kahdeksasta haastattelusta nostettiin taideprojektin tavoitteeksi lasten itseilmaisuus (H1, H3, H5, H6 & H7). Kahdessa haastattelussa puhuttiin tunteiden ilmaisusta (H5 & H6).

Toiseksi yleisin tavoite yhteistyökumppaneiden näkökulmasta oli taidekasvatus. Haastatteluissa taidekasvatuksella tarkoitettiin lasten mahdollisuutta tutustua eri taidemuotoihin ja eri toimintatapojen löytämistä, joiden avulla eri taiteen aloja tuodaan parhaiten esiin lapsille. Taidekasvatus mainittiin neljässä kahdeksasta haastattelusta. (H1, H3, H6 & H7.)

Kolmessa haastattelussa tavoitteena nähtiin yhteistyöverkoston tärkeys, yhteisöllisyys, vuorovaikutustaitojen karttuminen ja yhdessä tekeminen. Yhteisöllisyydessä huomioitiin niin lapset, vanhemmat kuin yhteistyökumppanit. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että puhalletaan yhteen hiileen. (H1, H2 & H6.) Kolmessa haastattelussa tuotiin esille lapsen kasvu ja kehitys sekä lapsen persoonan kehitys (H2, H4 & H7).

”No kyllä mä nyt ymmärtäisin, et sen tarkoitus olis antaa lapsille parempia valmiuksia elämään kokonaisuutena ja lapsen persoonallinen kehitys, että se pääsis kehittymään omaksi itsekseen. Ja kuitenkin myös tämmöseks sosiaaliseksi ryhmässä toimijaksi.” (H2.)

Tasavertaisuus lasten kesken mainittiin tavoitteena kahdessa haastattelussa. Tasavertaisuudella tarkoitettiin lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään ja sitä, että lapset ovat samalla viivalla. (H6 & H7.) Lasten hyvinvointi ja sen tukeminen tavoitteena mainittiin vain kahdessa haastattelussa. Molemmissa haastatteluissa hyvinvoinnin tukeminen nähtiin kokonaisvaltaisena. (H4 & H8.)

”Mun mielestä se on ehdottomasti se, että kaikki lapset ovat tasavertaisesti lähtöruudussa, kun tuota tehdään oman ilmaisun kanssa työtä... Kaikilla on nyt tasavertaiset mahdollisuudet kehittää sitä hienoa, mitä jokaisessa lapsessa on... Sitte tietysti kakkosena tulee se, että lapset tutustuvat taiteisiin, että saavat, tiedostavat semmosia asioita, joista heille on apua koko elämän aikana. Taiteethan on tehty palvelemaan ihmistä...” (H7.)

6.2 Lasten hyvinvointi

Tässä alaluvussa käymme läpi, mitä lasten hyvinvointi ja sen tukeminen ovat yhteistyökumppaneiden mielestä. Suurimmassa osassa haastatteluista vastaukset olivat samankaltaisia, mutta eri sanoin esitetty, että vastausten luokittelu osoittautui hankalaksi. Päädyimme esittämään haastattelut läpi yksi kerrallaan. Kerromme haastatteluista numerojärjestyksessä, jonka kerroimme alaluvussa 5.2 Aineiston analysointi.

Ensimmäisessä haastattelussa lasten hyvinvointi nähtiin kokonaisvaltaisena, johon liitettiin lapsen rohkeus sanoa omat mielipiteensä. Lapsi uskaltaa olla omaa mieltä

ja muodostaa omia näkökantoja. Haastateltava näki, että tämä vaikuttaa laajasti kaikkeen elämään koulussa ja vielä aikuisena. (H1.)

”No se on sitä kokonaisvaltaista hyvinvointia, niin kun tosiaan sillä lailla, että lapsi rohkaistuu sanomaan niin ku omia mielipiteitään just sen taidetoiminnan avulla, että se vaikuttaa tosi laajasti niinku kaikkeen elämään siellä koulussa ja sitte vielä aikuisena. Että niinku uskaltaa olla omaa mieltään ja muodostaa niitä omia näkökantoja just taiteen keinoin se onnistuu tosi hyvin. Että semmosta.” (H1.)

Toinen haastateltava jakoi lasten hyvinvoinnin määrätietoisesti kahteen tasoon. Hänen mukaan ensimmäisellä tasolla ovat peruselämän hyvät edellytykset, johon kuuluu esimerkiksi ravinto, lämpö, vaatetus ja turva, joihin taideprojektin yhteistyökumppanit eivät voi vaikuttaa. Nämä ovat juuri niitä tarpeita, joita lapsi itse omistaa ja hallitsee omien resurssien avulla. Tämä kuuluu Allardtin hyvinvoinnin määritelmän having ulottuvuuteen. (Allardt 1976, 37–38.) Toisella tasolla haastateltava näki lapsen persoonan kehityksen, ryhmässä omana itsenään toimimisen ja vuorovaikutustaidot. Näihin hänen mukaansa yhteistyökumppanit voivat vaikuttaa. Persoonan kehitys kuuluu being ulottuvuuteen, jolla tarkoitetaan ihmisen itsensä toteuttamista, tarvetta olla arvokas, kokea turvallisuutta ja olla arvostettu muiden silmissä. Vuorovaikutustaidot voidaan yhdistää loving ulottuvuuteen, jolla tarkoitetaan yhteisyyssuhteita, jotka ovat ihmisen tarpeita suhteessa muihin ihmisiin. (Allardt 1976, 37–38.) Toisen haastateltavan mielestä silloin kun persoona on eheämpi, niin lapsella ei ole tarvetta esimerkiksi kiusaamiseen. (H2.) Tämän voisi nähdä liittyvän lapsen myönteiseen itsearvostukseen, joka on osa minäkäsitystä. Se toimii pohjana mielenterveydelle ja suojaavana tekijänä, kun lapsi joutuu kohtaamaan negatiivisia kokemuksia. Heikko itsearvostus taas on yhteydessä sosiaalisten ongelmien, masennuksen ja käytösongelmien kehittymiseen esimerkiksi kiusaamiseen. (Vasikkaniemi 2013, 25.) Minäkäsitys voidaan liittää Allardtin määritelmän being ulottuvuuteen (Allardt 1976, 37–38).

Kolmannen haastattelun mukaan lasten hyvinvointi oli sitä, että lapsi tuntee itsensä turvalliseksi. Lapsi tuntee, että hänellä on läheisiä aikuisia, jotka luovat ja sallivat ne edellytykset, joita tarvitaan, jotta lapsi voi kasvaa aikuiseksi. Lisäksi lasten hyvinvointiin kuuluu, että lapselle annetaan tila luovalle ilmaisulle ja on tärkeää, että lasta kuullaan. Lapsen tulee saada olla lapsi. (H3.) Kun lasta rakastetaan sel-

laisena kuin hän on ja hänen annetaan toteuttaa ikätasonsa kaltaisia asioita, silloin tämä voidaan ajatella osaksi loving sekä being ulottuvuuksia (Allardt 1976, 37–38). Neljännessä haastattelussa lasten hyvinvointi oli sitä, että lapselle luetaan (H4). Viidennen haastattelun mukaan lasten hyvinvointi oli itsensä ilmaisua arjessa ja että lapsi pystyy tuomaan tunteensa esiin (H5).

Kuudennessa haastattelussa taas mainittiin lapsen oikeudet tulla kuulluksi ja nähdyksi tasavertaisesti ja että jokaiselle lapselle tarjotaan tekemistä oman tasonsa mukaan. Ketään ei pakoteta. (H6.) Seitsemäs haastateltava sanoi lasten hyvinvoinnin olevan sitä, että lapsi tajuaa itsessään olevan hyvän, häntä kiitetään ja kannustetaan. Lapsi saa rohkeutta, jolloin hän pystyy ja osaa kohdata toiset ihmiset sekä uskaltaa toimia muiden ihmisten kanssa. Lapsi oppii, mitä on vastuu ja toisaalta oikeus. Hän toimii sosiaalisesti rikkaammin, rohkeammin ja avoimemmin. Lisäksi lapsi oppii ottamaan huomioon toiset lapset unohtamatta itseään ja näkee, että yhteisellä tekemisellä mennään eteenpäin. (H7.)

Viimeisessä haastattelussa lasten hyvinvointi nähtiin hyvin kokonaisvaltaisena. Vasikkaniemen (2013, 25) mukaan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi koostuu fyysisestä, sosioemotionaalisesta ja kognitiivisesta hyvinvoinnista. Haastateltavan mielestä hyvinvointi on muun muassa kykenemistä tunteiden ilmaisuun ja kykyä harkintaan oman toiminnan suhteen, jotka ovat kognitiivista hyvinvointia (Vasikkaniemi 2013, 25). Haastateltavan mukaan hyvinvointi on myös herkkyyttä toisia kohtaan, kykyä ja uskallusta olla ryhmän jäsen ja sosiaalisten perustaitojen oppimista. Se on uskallusta olla oma itsensä, toisten hyväksymistä, uskallusta ja kykyä olla katsottavana ja katsojana. Nämä taas lukeutuvat sosioemotionaaliseen hyvinvointiin (Vasikkaniemi 2013, 25). Lisäksi hyvinvointiin kuuluu muun muassa fyysisten perustarpeiden täyttyminen. (H8.)

”Päiväkodissa toteutettava projekti ei voi olla ainoana vastuussa lasten hyvinvoinnista. Siksi sen tehtävä on osaltaan auttaa lapsia voimaan paremmin, etenkin sellaisin keinoin, joihin kaikilla lapsilla ei ole päivähoidon ulkopuolella mahdollisuutta.” (H8.)

6.3 Luovat menetelmät ja hyvinvointi

Seuraavaksi käymme läpi miten yhteistyökumppanit kokevat voivansa vaikuttaa omalla työllään lasten hyvinvointiin. Yhteistyökumppanit edustivat kuvataidetta, sanataidetta, teatteritaidetta, musiikkia ja tanssitaidetta. Kerromme haastatteluista taidelaji kerrallaan. Kuvataidetta edustava haastateltava kertoi, että kuvataide on sisältäpäin syntyvää, jonka avulla lapset voivat purkaa omia tunteitaan (H2). Toinen kuvataiteen edustaja taas näki oman roolinsa mahdollistajana taidekasvatuksessa (H1).

”Kuvataidehan vaikuttaa aina sillä tavalla, että siinä, se on hyvin tämän sisästäpäin syntyvää. Eli siinä voi lapsi näitä omia tunteitaan purkaa...et se ilman muuta kuvataide palvelee sitä.” (H2.)

Sanataide tukee lapsen kielen kehitystä, joka on yhteydessä ilmaisuun. Tarinat koettiin opettavaisina. (H3.) Sanataiteen avulla mielikuvituksen nähtiin kehittyvän ja sanavaraston kasvavan. Lukeminen parantaa keskittymiskykyä, pitkäjänteisyyttä ja luo turvallisuuden tunnetta. Lisäksi sanataiteen avulla lapsi oppii tuntemaan itseään ja näin myös muita. (H4.)

Yhteistyökumppani teatteritaiteen alalta koki, että hänen työnsä kautta lapset käsittelevät teatteritaidetta monimuotoisesti. Omassa työssään hän on pyrkinyt tuomaan esille, että kaikki taiteen alat ovat tärkeitä. Lisäksi teatterin avulla lapsen rohkeus kasvaa. (H7.) Toinen teatteritaiteen edustaja koki, että lapselle on tärkeää, kun aikuinen tekee heitä varten jotain. Hän toivoi, että toiselle tekeminen siirtyisi lapsilta toisille. (H6.)

Tanssin ja liikkeen avulla lasten uskallus lisääntyy, keskittymiskyky paranee ja he uskaltavat tuoda luovuutensa esiin. Tanssitaiteen edustaja koki oman työnsä parantavan ryhmien toimintaa ja että lapset osaavat huolehtia toisistaan. (H8.) Musiikki opettaa lapsille pitkäjänteisyyttä, auttaa ilmaisemaan ja purkamaan tunteita. Lisäksi taide kasvattaa lasta. (H5.)

Taiteen ja kulttuurin menetelmät ohjaavat varhaislapsuudesta lähtien yhteisöön kuuluvien havaintomaailman muotoutumista ja tunne-elämän kehittymistä, minkä seurauksena keskinäinen luottamus vahvistuu, yhteisöllisyys karttuu ja terveys

säilyy hyvänä. (Hyyppä 2007, 156–158.) Häkämiehen (2013, 8) mukaan taiteen ja kulttuurin vaikutuksia ovat myös elämykset ja nautinto. Haastateltavien näkemyksissä esiintyi samanlaisia taiteen ja kulttuurin menetelmien vaikutuksia.

6.4 Taideprojektin kehittäminen

Lopuksi kerromme, miten yhteistyökumppanit kehittäisivät taideprojektia. Haastattelussa kysimme, kuinka taideprojektia tulisi kehittää, jotta tavoitteisiin päästäisiin paremmin. Vastauksissa oli todella paljon samankaltaisuutta. Kuudessa kahdeksasta haastattelusta oltiin sitä mieltä, että tällaista toimintaa tulisi laajentaa muihinkin paikkakunnan päiväkoteihin (H1, H2, H3, H4, H5 & H7). Näistä kaksi levittäisi toimintaa valtakunnallisesti (H5 & H7). Yksi haastateltavista sanoi, että tällaisen toiminnan avulla yhä useampi lapsi pääsisi kasvamaan omaksi persoonakseen (H2).

”No mä oon siis tosi iloinen, et kaupunki vihdoinki hiffas tän merkityksen. Koska tällainen toiminta minusta pitäis laajentaa jokaiseen päiväkotiin Seinäjoella. Valtakunnallinen tapaus, että se nostettais valtakunnalliselle tasolle ja tiedotettais, et täällä tehdään tällasta työtä. Et se on kaiken aikaa läsnä siinä päiväkodin arjessa.” (H7.)

Neljän yhteistyökumppanin mielestä taideprojektia ja sen vaikutuksia tulisi tutkia enemmän ja tuloksia pitäisi tuoda kaikkien tietoisuuteen varsinkin päättäjien ja vanhempien (H1, H3, H4 & H7). Taideprojektin ja tämänkaltaisen toiminnan resursseja tulisi lisätä esimerkiksi rahoitusta. Tätä mieltä oli neljä yhteistyökumppania. (H3, H4, H6 & H7.) Yksi näistä mainitsi myös, että taideprojektille tulisi olla suuremmat tilat (H7).

Yksi haastateltava toi esille toimijoiden toiminnan kehittämiseen liittyviä asioita. Näistä hän mainitsi esimerkiksi sen, että asioista pitäisi sopia tarkemmin kuten aikataulutuksista. Lisäksi luovaan keskusteluun tulisi varata lisää aikaa. (H6.) Yksi haastateltava pohti sitä, miksi taideprojektista käytetään nimitystä projekti, kun toiminta on osa arkea (H1).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tulkitsemme tuloksia tarkemmin ja nostamme esille asioita, joihin kiinnitimme huomiota. Nämä olivat mielenkiintoisia ja mainittiin monessa haastattelussa. Haastattelemamme henkilöt ovat olleet taideprojektissa tiiviisti mukana. Pohdimme, että tuloksiin olisi saatu enemmän eroavaisuuksia, jos haastateltavissa olisi ollut myös henkilöitä, jotka eivät ole olleet mukana taideprojektissa tiiviisti.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli, mitkä ovat taideprojektin tavoitteet yhteistyökumppaneiden näkökulmasta. Suurin osa yhteistyökumppaneista nosti taideprojektin tavoitteeksi lapsen itseilmaisun ja taidekasvatuksen. Kuitenkin taideprojektin päätavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia taiteen ja kulttuurin menetelmin (Ilmaisupainotteinen taideprojekti [Viitattu 15.2.2013]). Mielenkiintoista tutkimuksessa oli se, että vain kaksi kahdeksasta sanoi suoraan taideprojektin tavoitteen olevan lapsen hyvinvoinnin tukeminen. Toisaalta haastattelussa mainittiin samoja tavoitteita mitä taideprojektille on asetettu, esimerkiksi menetelmien löytäminen yhteistyöverkoston kanssa. Tästä huomaa sen, että yhteistyökumppanit ovat tietoisia siitä, missä ovat mukana ja mihin työllä pyritään. Vastauksissa ei tullut esille mitään sellaista, mikä ei millään tasolla olisi liittynyt taideprojektiin.

Yhteistyökumppaneiden vastaukset tavoitteista liittyivät paljolti tekemiseen kuten tunteiden ilmaisuun ja itseilmaisuun. Toisena tutkimuskysymyksenämme oli, mitä lasten hyvinvointi on yhteistyökumppaneiden mielestä ja tähänkin tuli samankaltaisia tekemiseen liittyviä vastauksia. Näiden perusteella voisi sanoa työn ja tavoitteiden taustalla olevan hyvinvoinnin tukeminen, vaikka sitä ei suoraan haastattelussa sanottu. Kun työtä tehdään eri taiteen ja kulttuurin menetelmin niin, että lapsi pystyy ilmaisemaan itseään ja tunteitaan, silloin lapsen hyvinvoinnin tukeminen tulee sitä kautta. Kokonaisuudessaan haastateltavien vastauksista löytyi samoja asioita kuin Allardtin (1976) hyvinvoinnin määritelmästä. Lasten hyvinvointi nähtiin kokonaisvaltaisena ja siitä osattiin kertoa, vaikka ammattitaustat ja työnkuvat olivat erilaisia. Omassa työssään monet yhteistyökumppaneista työskentelivät lasten kanssa muutenkin kuin taideprojektin kautta.

Luovien menetelmien vaikutukset hyvinvointiin koettiin yleisesti opettavan lapsille elämän perustaitoja ja muiden ihmisten kanssa toimimista kuten keskittymiskykyä ja eri tunteiden tiedostamista. Tästä huomaa sen, että vuosittain tehdyt näytelmät, tanssiesitykset ja erilaiset teokset eivät ole päätavoitteita, vaan prosessin aikana lapsen kehittyminen nähdään tärkeämpänä, jota myös taideprojektissa painotetaan.

Tärkeimmäksi kehitysideaksi nousi taideprojektin levittäminen koko Seinäjoen kaupunkiin. Yhteistyökumppaneiden mielestä taideprojektia ja sen vaikutuksia tulisi tutkia enemmän, jotta taideprojekti tulisi tunnetuksi ja sen vaikuttavuus lisääntyisi. Tutkimustulosten avulla taideprojektia ja sen toimintatapoja voitaisiin tuoda esille ja levittää valtakunnallisestikin kuten muutama yhteistyökumppani toivoi.

Haastatteluissa kysyimme myös yhteistyökumppaneiden yhteydenpitokäytännöistä päiväkodin kanssa, taideprojektin suunnittelusta ja siitä, ovatko he saaneet rahallista korvausta työstään. Yhteydenpitokäytännöt koettiin toimiviksi sähköpostin ja puheluiden avulla. Päiväkoti sijaitsee lähellä keskustaa sekä taiteen ja kulttuurin palveluita, jonka nähtiin helpottavan myös yhteydenpitoa ja vierailuja paikanpäällä. Taideprojektin suunnitteluun yhteistyökumppanit olivat osallistuneet jollain tavalla enemmän tai vähemmän. Muutamat olivat olleet suunnittelussa mukana alusta lähtien. Haastatteluissa yksityiset henkilöt kertoivat saaneensa pieniä korvauksia, mutta jos projektissa oltiin mukana oman työpaikan kautta, he eivät saaneet erikseen korvausta. Moni kuitenkin painotti, että tätä työtä taideprojektissa ei tehdä rahan vuoksi. Haastattelujen lopuksi kysyimme, olisiko yhteistyökumppaneilla vielä jotain, mitä he haluaisivat taideprojektista sanoa.

”...näitä mitä tuossa tehdään niin jossakin muissa pitäis pystyä tekemään, siellä missä lapsia on muuallakin. Ja niitähän ollaan mallintamassa, että niistä lapset saa niin paljon tukea. Ja ne ei kuitenkaan periaatteessa oo niin monimutkasia.” (H2.)

”Mun mielestä tää on ollu palkitsevaa ja me ollaan voitu kehittää meidän omiakin toimintatapoja...” (H3).

”En ole katunut ainuttakaan hetkeä, jonka olen projektiin käyttänyt. Se on antanut itselleni enemmän, kuin minä itse sille.” (H8.)

"Tota oikeastaan osaa sanoa siitä muutakun hyvin vahvan toivomuksen, että Seinäjoen kaupunki nyt, kun on tälläiset valmiudet, niin nyt tarttuis eikä päästäis niitä käsistä, tai sillä lailla leviämään ja loppumaan" (H4).

8 POHDINTA

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen syksyllä 2012, jolloin meillä oli ensimmäiset orientaatiot opinnäytetyöhön liittyen. Aiheen olimme saaneet jo aikaisemmin projektityön kurssiin kuuluneesta paneelikeskustelusta, johon Ylisen päiväkodin vastaava päiväkodinopettaja osallistui. Kävimme keskustelemassa aiheesta päiväkodilla ja päätimme, että tutkimme yhteistyökumppaneiden näkemyksiä taideprojektista.

Työn alussa oli hankalaa määrittää opinnäytetyön teoriaosuutta, koska työhön tuli sisällyttää näkökulma lapsista tai vanhemmuudesta. Tarvitsimme lapsinäkökulmaa, koska toinen meistä keskittyy opinnoissaan varhaiskasvatukseen. Kävimme paljon keskustelua teoriaosuudestamme opinnäytetyöhön liittyvissä seminaareissa ja opettajan kanssa. Lopulta teimme ensin haastattelut, joista saimme uutta näkökulmaa teoriaosuuteen. Haastattelujen jälkeen kirjoitimme teoriaosuuden täysin uudelleen.

Haastattelut sujuivat hyvin ja saimme sovittua ajat helposti. Kuitenkaan emme saaneet kaikkia yhteistyökumppaneita haastatteluihin, joita aioimme haastatella. Muutamia haastateltavista emme tavoittaneet lainkaan. Ehdimme miettiä saameko kahdeksasta haastattelusta tarpeeksi materiaalia opinnäytetyötämme varten. Haastateltavat yhteistyökumppanit olivat kuitenkin innoissaan työstämme, halusivat olla mukana tutkimuksessa ja materiaalia syntyi riittävästi. Aineisto oli monipuolinen, koska haastateltavia oli jokaiselta taiteen alalta, joita taideprojektissa käytetään. Opinnäytetyöprosessissa aikaa vei erityisesti haastatteluiden litterointi ja tulosten analysoiminen. Analysoiminen oli kuitenkin työn mielenkiintoisin ja palkitsevin vaihe.

Meidän keskinäisessä yhteistyössä tutkimusprosessin aikana haastavinta oli se, että asumme eri paikkakunnilla ja työn tekemiselle oli sovittava tarkat aikataulut. Toisaalta yhdessä tekeminen oli monipuolisempaa, koska molemmat toivat esiin erilaisia asioita. Aikataulut piti meidät kiinni työssä, jolloin työ valmistui tasaisesti ajallaan. Lisäksi meillä oli samanlainen kirjoitustyyli ja samanlaiset työskentelytavat, jotka helpottivat yhdessä tekemistä. Olemme pystyneet koko ajan keskustelemaan asioista avoimesti ja rakentavasti.

Kävimme katsomassa Ilmaisupainotteisessa taideprojektissa toteutettua satuhetkeä, joka esitettiin Seinäjoen pääkirjastolla ja näimme Taidehallilla lasten tekemän pienoismallin unelmien taidekeskuksesta. Olemme nähneet myös taideprojektin toteutusta päiväkodin arjessa. Kokonaisuudessaan mielestämme taideprojekti on onnistunut ja sitä tulisi jatkaa, koska lapsista näkee, miten he nauttivat toiminnasta ja heidän rohkeutensa on kasvanut. Tämän näki esimerkiksi satuhetkeä katsoessa, kun lapset esiintyivät suurelle yleisölle. Ilmaisupainotteinen taideprojekti tuo lasten arkeen erilaisia virikkeitä, joista he varmasti hyötyvät vapaa-ajallaan ja myös tulevaisuudessa.

LÄHTEET

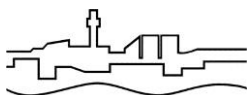
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. 4. painos. Helsinki: WSOY.
- Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. 3. painos. Hamina: Akatiimi.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi
- Einon, D. 2003. Luova lapsi: Kannusta lasta käyttämään luontaisia lahjojaan ja löytämään luovuuden monet muodot. Suomentaja Osmo Ryytty. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Forss, P. & Vatula-Pimiä, M-L. 2010. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 1.-3. painos. Helsinki: Edita.
- Happo, I. 2008. Sosionomin osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: L. Viinamäki (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. 99–114.
- Hyvinvointi 2015 – ohjelma. Sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita. 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007: 3.
- Hyypä, T. M. 2007. Elinvoimaa kulttuurista. Teoksessa: M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Like. 155-159.
- Ilmaisupainotteinen taideprojekti. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 15.2.2013]. Saatavana: http://www.seinajoki.fi/paivahoito/ylinen/.ylisten_paivakoti.html/42909.pdf
- Isotalo, M. 2013. Taiteen käyttö hyvinvointialalla Suomessa. Teoksessa: K. Malte-Colliard & M. Lampo (toim.) Voimaa taiteesta: Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tampere: Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu. 10–11.
- Joubert, M. M. 2001. The Art of Creative Teaching: NACCCE and Beyond. Teoksessa: A. Craft, B. Jeffrey & M. Leibling (toim.) Creativity in education. London & New York: CONTINUUM. 17–34.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut!: Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa: P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim.) Pienten piirissä: Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-Kustannus. 19–45.
- L. 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- Laento, K. & Nousiainen, K. 2009. Varhaiskasvattaja taidekasvatuksen toteuttajana Neidonkalliossa. Teoksessa: I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki

- (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 90-95.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 38–47.
- Lähdesmäki, A. 2013. Vastaava päiväkodin opettaja. Seinäjoen kaupunki. Keskustelu 5.3.2013.
- Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Helsinki: Opetusministeriö.
- Luotonen, M. 2013. Taiteesta hyvinvointia. [Verkkojulkaisu]. Tesso. [Viitattu 29.8.2013]. Saatavana: <http://www.tesso.fi/artikkeli/taiteesta-hyvinvointia>
- Mitä ovat innovaatiot ja innovointi? [Verkkosivu]. [Viitattu 29.8.2013]. Saatavana: <http://www.inno-vointi.fi/fi/innovoinnin-periaatteet/innovaatio-ja-innovointi-myos-julkisella-sektorilla>
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa: 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. 135–142.
- Pentikäinen, L. 2005. Kuvataide kasvatuksen poluilla. Teoksessa: P. Sassi & T. Tarkkonen (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: CULTURA OY. 27–35.
- Pessi, A. B. & Seppänen, M. 2011 Yhteisöllisyys. Teoksessa: J. Saari (toim.) Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus. 288–313.
- Puolimatka, T. 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Tammi.
- Puska, P. 2009. Saatteeksi. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 3-4.
- Puurula, A. 2001. Kohti kokonaisvaltaista, kulttuurista taidekasvatusta: lapsi luovuuden lähteellä. Teoksessa: S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura. 170–178.
- Rantanen, T. & Toikko, T. 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen ja sosiaalityön tutkimus. Teoksessa: 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. 88–98.
- Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa: I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (toim.) Taidekasva-

- tus varhaiskasvatuksessa: Iloa, ihmettelyä ja tekemistä 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 10-15.
- Sadlo, G. 2004. Creativity and Occupation. Teoksessa: M. Molineux (toim.) Occupation for occupational therapists. Oxford, Malden & Carlton: Blackwell Publishing.
- Solatie, J. 2009. Luova lapsi: oivaltaa, oppii ja pärjää. Helsinki: Tammi.
- Strauss, A & Corbin, J. 1998. Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. 2. painos. Thousand Oaks, London & New Delhi: SAGE Publications, International Educational and Professional Publisher.
- Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 29.8.2013]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/taiku
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa: S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura. 14- 22.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2004. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Vasikkaniemi, T. 2013. Vanhempien työ, työn siirräntä kotiin ja lasten hyvinvointi. Kohtaamisia tuulikaapissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 462.
- Vornanen, R. 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa: M. Törrönen (toim.) Lapsuuden hyvinvointi: Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset. 20-39.
- Winogradow, K. 2011. Luovuuden tunnistaminen. [Verkkosivu]. Helsinki: Taloudellinen tiedotustoimisto. [Viitattu 20.8.2013]. Saatavana: <http://www.opetin.fi/innovaatiot-kouluun/luova-tyoeympaeristoe/446-luovuuden-tunnistaminen.html>
- Ylisen päiväkotii. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.2.2013]. Saatavana: http://www.seinajoki.fi/paivahoito/ylinen/ylisen_paivakoti.html

LIITTEET

LIITE 1 Tutkimuslupa

SEINÄJOKI**PÄÄTÖS** / varhaiskasvatusjohtaja**Päivämäärä** 18.1.2013**Pykälä** 6/2013

0/0

Asia	Tutkimuslupa / Hantula Jenna ja Hakanen Mira	
	<p>Jenna Hantula ja Mira Hakanen opiskelevat sosionomeiksi Seinäjoen ammatti-korkeakoulussa ja anovat tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Aiheekseen opiskelijat ovat valinneet ilmaisupainotteisen taideprojektin tutkimisen Ylisen päiväkodissa. Tavoitteena on selvittää, miten yhteistyökumppanit taiteen ja kulttuurin alalta ovat kokeneet projektin, miten sitä kehittäisivät ja yleisesti heidän visiot tulevaisuudesta.</p> <p>Tutkimus toteutettaisiin haastattelemalla noin 13 yhteistyökumppania, jotka ovat olleet aktiivisesti mukana koko projektin ajan.</p>	
Päätös	<p>Myönnän tutkimusluvan edellyttäen, että tutkijat noudattavat vaitiolovelvollisuutta tutkimuksessa saamiensa tietojen suhteen ja että yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan sen valmistuttua sivistyskeskukselle. Tutkimusluvan ehtona on myös, ettei tutkimukseen osallistuvia voida indentifioida.</p> <p>Tutkimus tullaan julkaisemaan sähköisessä muodossa Seinäjoen kaupungin kotisivuilla.</p>	
Allekirjoitus	Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 06 416 2151, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi	
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>	
Julkisesti nähtävänä	Sivistyskeskus 21.1.2013	
Tiedoksianto	Kenelle Jenna Hantula ja Mira Hakanen, aluejohtaja Kirsi-Maria Oivanen, vastaava päiväkodinopettaja Anne Lähdesmäki, toimistosihteeri Maija Harjunpää	
	Päivämäärä 18.1.2013	
	Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä ☐ Lähetetty sisäisessä postissa	
	☐ Luovutettu	
	☒ Lähetetty sähköpostissa	
	Vastaanottajan allekirjoitus Tarja Siik, toimistosihteeri	

LIITE 2 Saatekirje

Hei Ilmaisupainotteisen taideprojektin yhteistyökumppanit!

Olemme kolmannen vuoden sosionomi-opiskelijoita Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja olemme tekemässä opinnäytetyötämme Ylisen päiväkotiin koskien siellä toteutettavaa Ilmaisupainotteista taideprojektia. Tarkoituksenamme on tutkia, kuinka te yhteistyökumppanit olette projektin ja siihen liittyvän yhteistyön kokeneet ja miten te kehittäisitte sitä tulevaisuudessa.

Olemme valinneet yhteistyökumppaneista sellaisia henkilöitä mahdolliseksi haastateltaviksi, jotka ovat olleet päiväkodin ja projektin arjessa tiiviisti mukana. Haastateltavien nimiä ei tule opinnäytetyöhön, vaan tutkimuksemme tulokset tulevat nimettöminä.

Opinnäyte tulee olemaan valmis joulukuussa 2013. Toivomme, että pääsisimme haastattelemaan teitä kesän aikana. Voitte lähettää meille mahdollisia haastatteluaikoja tai me voimme puolestamme ehdottaa teille joitain ajankohtia. Toivomme, että ilmoitatte kiinnostuksestanne olla mukana opinnäytetyössämme.

Jos teillä on kysymyksiä liittyen haastatteluihin ja opinnäytetyöhön, voitte olla yhteydessä meihin sähköpostitse tai puhelimitse. Vastaamme mielellämme kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin,

Mira Hakanen

mira.hakanen@seamk.fi

Jenna Hantula

jenna.hantula@seamk.fi

LIITE 3 Haastattelukysymykset

1. Mistä ja miten yhteistyö päiväkodin kanssa lähti liikkeelle?
 - a. Oletteko ollut mukana projektin suunnittelussa?
 - b. Oletteko ollut mukana alusta saakka?
2. Mikä on projektin tavoite teidän mielestänne?
 - a. Onko projektin tavoitteet tuotu teille esille?
3. Mitä/minkälaista yhteistyötä olette tehneet?
 - a. Mikä oli yhteistyönne tavoite?
 - b. Miten onnistuitte?
 - c. Onko yhteistyönne ollut mielestänne tavoitteiden mukaista?
 - d. Voisiko yhteistyötä olla enemmän?
4. Yhtenä projektin tavoitteena on lasten hyvinvoinnin tukeminen. Mitä teidän mielestänne lasten hyvinvointi on?
5. Mitä teidän mielestänne lasten hyvinvoinnin tukemisella tarkoitetaan?
6. Millä tavoin koette työnne/työssä käytettävien menetelmien vaikuttavan lasten hyvinvointiin?
7. Saatteko työstänne rahallista korvausta?
8. Miten yhteydenpito päiväkodin kanssa on käytännössä toiminut?
9. Mitä hyvää projektissa on teidän mielestä?
10. Miten projektia tulisi kehittää, että projektin tavoitteisiin päästäisiin?
11. Muuta sanottavaa?